

Elbel, Petr

Exkurz: dohody o příměří jako pramen pro topografii a prosopografii husitské (jižní) Moravy

In: Elbel, Petr. *Pravé, věrné a křesťanské příměří... : dohody o příměří mezi husity a stranou markraběte Albrechta na jižní Moravě*. Vydání první Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2016, pp. 64-81

ISBN 978-80-210-8369-1

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/136004>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

4. EXKURZ: DOHODY O PŘÍMĚŘÍ JAKO PRAMEN PRO TOPOGRAFII A PROSOPOGRAFII HUSITSKÉ (JIŽNÍ) MORAVY

Josef Válka již v 80. letech minulého století volal po zpracování detailní topografie a biografie husitské Moravy, která by mohla přinést významný posun v moravském husitologickém bádání, je však z mnoha důvodů v nedohlednu.¹⁶⁶

Toto konstatování dodnes platí, přestože mezitím vyšla řada prací, vrhajících na regionální dějiny husitské Moravy nové světlo. Mezi nimi lze v první řadě vyzdvihnout Jurokovu analýzu husitství na severovýchodní Moravě, která mimo jiné výrazně přispěla k poznání aktivit Zikmunda Korybutoviče a polských husitů z jeho družiny, působících v markrabství.¹⁶⁷ Kromě toho musím ještě zmínit jednu starší práci – vynikající knihu Františka Hoffmanna o dějinách Jihlavy za husitské revoluce.¹⁶⁸ Podobně detailní práce pro jiné regiony zatím postrádáme, mnoho nových poznatků k dějinám husitského období však nalezneme v řadě nových publikací o dějinách jednotlivých měst a šlechtických rodů.¹⁶⁹

Korpus listin a listů, jimž je věnována pozornost v této studii, byl regionálnímu bádání znám především z Neumannových registů; Neumannem neuvedené kusy pak byly v literatuře ojedinele citovány na základě jiných registových edicí (č. 11 a 22) anebo přímo na základě archivního dochování (č. 5). Jedná se tedy v zásadě o známé prameny. Výše byly interpretovány po diplomatické stránce a zasazeny do historického kontextu, což dosud nikdo komplexně neučinil; mohou však přinést něco nového také pro topografii a prosopografii husitské Moravy?

---

166 VÁLKA, J.: *Počátek války o Moravu*, s. 37.

167 JUROK, J.: *Moravský severovýchod*.

168 HOFFMANN, F.: *Jihlava v husitské revoluci*.

169 Odborná úroveň i faktografický přínos těchto publikací jsou velmi rozdílné. Na tomto místě zámerně rezignuji na výčet titulů, z nichž mnohé už výše byly nebo ještě budou citovány.

Kdo důkladněji pracoval s edicemi a pracemi Augustina Neumanna, ví, že při jejich užívání je vzhledem ke značnému množství omylů a přehlédnutí potřeba maximální opatrnosti.¹⁷⁰ Nejinak je tomu v případech výše analyzovaných listin. Neumannovy registry běžně vynechávají jména některých signatářů, ubrmanů či ručitelů, obsahují mylné identifikace osob či míst a jiné věcné nepřesnosti,¹⁷¹ setkáme se také s chybným rozvedením datace.¹⁷² Situaci nezachránila ani Urbánkova re-

170 Výborné zhodnocení této kontroverzní osobnosti podal ZAORAL, Roman: *Augustin Alois NEUMANN, 1891–1948*. In: Barteček, Ivo (ed.): *Historiografie Moravy a Slezska 1*. Olomouc 2001, s. 119–137.

171 V dohodě o bezpečném vinobraní z 23. září 1429 (č. 3) NEUMANN, A. (ed.): *Nové prameny*, s. 74, č. 34, chybně určil prvního z ubrmanů: „Václav z Kukvic na Kuchnicích“ je pozdější Albrechtův podnikomoř Václav z Kukvic seděním na [Německých] Knínicích, jak je to zřetelně uvedeno v dané listině. U listiny z 27. října 1429, v níž Jan z Pernštejna dosvědčuje přistoupení svého služebníka Mikuláše z Člupku na Košíkově k příměří mezi Pernštejnem a pány Janem st. z Lomnice, Joštem Hechtem z Rosic a Janem ml. z Lomnice jakož i městem Brnem (č. 4), Neumann (tamtéž, s. 74, č. 35) mylně uvádí, že šlo o příměří mezi uvedenými Albrechtovými straníky a městem Brnem, což by samozřejmě zcela změnilo situaci.

V příměří ze 14. září 1430 (č. 6) Neumann (tamtéž, s. 74–75, č. 36) mylně určuje Jana Žibřida z Pernštejna jako „Jana Žibřida z Kornštejna“. V příměří z 15. září 1430 (č. 7) Neumann (tamtéž, s. 75, č. 37) mylně uvádí, že jde o přistoupení Diviše z Přehořova k příměří s Janem z Lomnice, Joštem Hechtem z Rosic atd., i když jde o regulérní dohodu o příměří; výčet straníků markraběte Albrechta je zde také podstatně delší.

Zcela mylně Neumann (tamtéž, s. 75, č. 38) registuje dohodu z 22. září 1430 (č. 8), kde mu jednak na husitské straně vedle hejtmana Jana Chabrovce a posádky v Třebíči zcela vypadla posádka v Měříně; předně však Neumann ve svém registu hovoří o tom, že Jan Chabrovec přibírá v příměří města Krumlov a Ivančice, což naprosto postrádá smysl – pochopitelně se i zde jednalo o jeho příměří s Albrechtovou stranou.

Zcela zavádějící je také Neumannův regist (tamtéž, s. 78, č. 40) dohody o příměří mezi Vaňkem a Benešem z Boskovic a Albrechtovou stranou ze 17. listopadu 1430 (č. 10), kde podle Neumanna Boskovicové přistoupili k dohodě sjednané Divišem z Přehořova, o čemž v listině není žádná zmínka.

V dohodě z 5. října 1431 (č. 14) Neumann (tamtéž, s. 78, č. 42) mylně uvádí Zikmunda namísto Zbyňka z Doubravice, u Kuny z Kunštátu neuvádí domicil z Boskovic a mezi Albrechtovými straníky spojuje Jana st. a Jana ml. z Lomnice do jedné osoby.

U dohody z 30. března 1432 (č. 17) Neumann (tamtéž, s. 78, č. 46) Hynka z Ronova a Mitrova mylně uvádí jako Václava a zcela pomíjí osoby ubrmanů a ručitelů (resp. spolupečetitelů). U dohody z 29. března 1432 (č. 16) Neumann (tamtéž, s. 78, č. 47) pro změnu vynechal jména osob, které byly na Albrechtově straně přibrány do příměří vedle vlastních signatářů. Zatímco dohoda o příměří mezi Vaňkem a Benešem z Boskovic a Albrechtovými straníky z 30. dubna 1432 (č. 20) je Neumannem registovaná správně (tamtéž, s. 80, č. 48), dohodu mezi početnější skupinou husitské šlechty a Albrechtovou stranou včetně samotného markraběte z téhož dne (č. 19) Neumann vůbec neregistroval.

V dohodě o bezpečném vinobraní z 25. září 1432 Neumann (tamtéž, s. 80, č. 49) Bohuše z Honětic označuje jako purkrabího na Letovicích (místo Židlochovic) a Linharta z Žatčan přepisuje „ze Začan“.

Listina o přistoupení Zdeňka z Valdštejna na Sádku k příměří z 2. srpna 1433 (č. 23) je Neumannem registována správně (tamtéž, s. 80, č. 50), ale v registu Albrechtova listu jeho moravským straníkům z 6. srpna téhož roku (č. 24) najdeme opět menší nepřesnost: „Petr Roman z Vítkovic“ má být správně přepsán „z Vítkovic“ (tamtéž, s. 80–81, č. 51).

172 Příměří ze 7. května 1427 (č. 1) NEUMANN, A. (ed): *Nové prameny*, s. 71, č. 29, datuje ke 14. listopadu 1427. Dohoda o vedení rytířské války z 11. října 1428 (č. 2) je tamtéž, s. 73–74, č. 33, v záhlavním registu mylně datována k 11. říjnu 1424, i když v samotné edici je správný rok [14]28. Jinak jde spíše o drobné nepřesnosti: dohodu o příměří z 1. října 1430 (č. 12) Neumann (tamtéž, s. 79, č. 44) klade

4. Exkurz: dohody o příměří jako pramen pro topografii a prosopografii

cenzi studie vzniklá v reakci na Neumannovu knihu *K dějinám husitství na Moravě*, kde je příměří věnováno poměrně dost pozornosti, nicméně důkladná revize Neumannovy edice příměřích listů ani zde provedena není.¹⁷³

Nepochybným přínosem edice v příloze č. 1 i tabulky v příloze č. 2 tedy je, že opravují Neumannovy omyly a chybná ztotožnění osob a představují nový základ pro další využití zkoumaných listin v topografickém bádání. Kromě jmen signatářů jednotlivých dohod a jejich domicilů, jmen ubrmanů a ručitelů či spolučetitelů jde také o místa vydání jednotlivých listin a další lokality, které v listině vystupují v různých souvislostech. V jednom případě bylo potřeba z domnělých dvou osob udělat jednu („Rudolf a Boček bez predikátu“, které u prostějovského příměří uvádí Ladislav Hosák,¹⁷⁴ jsou ve skutečnosti jedna osoba – Rudolf z *Beče* a ze Střílek, jehož původ však zůstává nejasný). Studie tedy v souhrnu přece jen přináší řadu „nových“ poznatků pro topografii a prosopografii husitské Moravy, jakož i pro genealogii zastoupených rodů, i když jde leckdy pouze o opravy předchozích omylů. Určitým přínosem pro topografická studia je snad také předatování listu o prostějovském sněmu do roku 1430 (připomínám, že Hosák jej datoval do let 1428¹⁷⁵ nebo 1429¹⁷⁶), což může mít vliv na posunutí životních dat některých osob.

* * *

Jak ovšem se získanými topografickými a prosopografickými údaji naložit? Lze např. jejich celkovým vyhodnocením dospět k nějakým souhrnným závěrům o charakteru moravského husitství, o síle a poměru husitské a Albrechtovy strany, o jejich vzájemném prostupování a případných proměnách v čase? Zde je na místě spíše mírná skepse, protože si stále musíme být vědomi, že většina dohod má lokální charakter (jižní Morava resp. jen širší Brněnsko) a že ani zde k příměří zjevně nepřístupovali všichni a k tomu se nedochovaly všechny dohody. Rudolf

---

k 16. říjnu; dohodu o bezpečném vinobraní mezi Heníkem z Valdštejna na Židlochovicích a městem Brnem z 2. října téhož roku (č. 13) k 8. říjnu (tamtéž, s. 78, č. 43) a dohodu o příměří z 30. března 1432 (č. 17) k 27. březnu (tamtéž, s. 78, č. 46).

173 URBÁNEK, R.: *K historii husitské Moravy*, s. 288–292, Neumannovi vyčítá, že ve své knize NEUMANN, A.: *K dějinám husitství na Moravě*, nevyužívá soubor příměřích listů, které přitom dříve formou regestů sám vydal, k rekonstrukci složení válečných stran. Následně Urbánek přináší výčet Albrechtových straníků a husitů mezi moravskou šlechtou, založený na dohodách o příměří, kde sice opravuje většinu Neumannových identifikačních omylů, ale neuvádí, ve kterých příměřích jednotlivé osoby vystupují (URBÁNEK, R.: *K historii husitské Moravy*, s. 291). Mylná ztotožnění zůstala u „Linharta ze Začan“ (Urbánek uvádí i druhou mylnou variantu „ze Zákřan“) a Hynka z Roupova na Mitrově (kde má Neumann na rozdíl od Urbánka správný predikát z Ronova, zato však chybné křestní jméno Václav). Urbánek dále rozšiřuje seznam husitů v řadách moravské šlechty na základě některých pramenů z Čech, nezná však žádné jiné Albrechtovy straníky nad rámec příměřích listů.

174 HOSÁK, L.: *Olomoucký patriciát*, s. 26.

175 Tamtéž.

176 HOSÁK, L.: *Husitské revoluční hnutí*, s. 23.

Urbánek jistě přecenil výpovědní hodnotu dohod o příměří, když na jejich základě konstatoval, že Albrechtova strana představovala mezi moravskou šlechtou „slabou menšinu, a to ještě menšinu z větší části husitskou.“¹⁷⁷ Při formulaci tohoto soudu Urbánek mj. nepřihlédl k několika významným rodům i jednotlivcům, kteří patřili po dobu husitských válek trvale či převážně k Zikmundově a Albrechtově straně, dohod o příměří v letech 1427–1433 se však z neznámých důvodů neúčastnili. Jde v první řadě o rakousko-moravské pány z Liechtensteinu na Mikulově, o moravské Lichtemburky na Bítově, Cornštejně a Vranově, o pány z Vlašimi na Úsově,¹⁷⁸ pány z Cimburka na Slavičíně,¹⁷⁹ Jana Telečského z Hradce, Štěpána z Vartnova a některé další jednotlivce z řad pánů, o nižší šlechtě nemluvě.¹⁸⁰ Nezahrnutí uvedených rodů a osob do výše analyzovaných dohod o příměří může plynout především z faktu, že nepatřili do oblasti, které se většina příměří týkala; může však samozřejmě mít i jiné, specifické důvody, které nám zůstávají prozatím skryty.

Pokud tedy komplex dohod o příměří přináší informace o rozložení husitské a Albrechtovy strany, jsou relevantní především pro oblast širšího Brněnska. Právě pro tuto oblast jsem je také před časem využil při sestavení mapky o rozložení sil na Brněnsku ve druhé polovině 20. a na počátku 30. let 15. století, která byla publikována v posledním kolektivním zpracování *Dějiny Brna*.¹⁸¹ Protože tato mapka přihlížela pouze k dohodám z Archivu města Brna (tedy nereflektovala dohody z Moravského zemského archivu a z Vídně), vedle nich zohledňovala i úplně jiné prameny a navíc obsahovala některé nepřesnosti, je v příloze č. 3 publikována mapka nová, která přináší pouze místa a osoby z výše analyzovaných dohod o příměří (osoby jsou vizualizovány podle jejich domicilů;¹⁸² pokud tyto nejsou v listi-

177 URBÁNEK, R.: *K historii husitské Moravy*, s. 292.

178 K nim nově ELBEL, Petr: *Páni z Vlašimi na Úsově a Litovli*. In: Maňas, Vladimír (ed.): *Gotické klenoty v kapli sv. Jiří v Litovli*. Litovel 2012, s. 24–39.

179 O této větvi pánů z Cimburka srov. nově KRAJČA, Milan: *Slavičínská větev pánů z Cimburka (1374–1464)*. Slovácko 56, 2014, s. 181–199, kde na s. 182 a 186 vyslovena pochybnost, zda bratři Miroslav a Jan Balšán po posledním dokladu o příslušnosti k Zikmundově straně roku 1424 přece jen nepřešli k husitům; dále víme až o zpečetění landfrýdu roku 1434.

180 Kromě novějších prací uvedených v předchozích poznámkách se tyto příslušníky Zikmundovy (a později Albrechtovy) strany pokouším evidovat ve studii ELBEL, P.: *Scio*, jejíž těžiště ovšem leží v období Zikmundovy moravské vlády (1419–1424).

181 ELBEL, P.: *Za vlády markraběte*, s. 162, obr. 80.

182 Domicil je explicitně uveden jen v několika případech (Václav z Kukvic seděním na Knínicích, Mikuláš Člupek seděním na Košíkově, Zbyněk a Oldřich z Doubravice seděním na Osově, Beneš a Vaněk z Boskovic seděním na Letovicích a Černé Hoře, Petr z Konice seděním na Modřicích, Zdeněk z Valdštejna seděním na Sádku). Na druhou stranu lze předpokládat, že často uváděný druhý predikát je obvykle totožný s domicilem (což potvrzuje paralelní užívání tvarů Beneš a Vaněk z Boskovic seděním na Černé Hoře / a z Černé Hory, Zbyněk z Doubravice seděním na Osově / a z Osově apod. ve studovaném souboru listin i mimo něj). Argumentem pro toto ztotožnění je rovněž fakt, že např. Čeněk z Bludova a Bučovic vydává svůj průměrný list na Bučovicích, Hynek z Ronova a Mitrova datuje na Mitrově, Heralt ze Sovince a z Doubravice v Doubravici, Heník z Valdštejna a Židlochovic v Židlo-

4. Exkurz: dohody o příměří jako pramen pro topografii a prosopografii

nách uvedeny, jsou doplněny z jiných pramenů a z literatury¹⁸³). Uvedené lokality jsou roztroušeny po celé Moravě, avšak s výraznou koncentrací na širším Brněnsku; pouze pro tento region mapka poskytuje celistvější obraz.

Na následujících několika stranách bych rád – při vědomí všech uvedených omezení – alespoň stručně vyhodnotil, jaké informace dohody o příměří poskytují o složení a síle Albrechtovy a husitské strany na širším Brněnsku (s přesahy do jiných částí země).

* * *

Nejprve se zaměřím na složení a teritoriální zakotvení **Albrechtovy strany**. Pomůžu si tabulkou, v níž jsou zaneseny osoby, které vystupují v analyzovaném materiálu na straně markraběte. Tabulka č. 1 ukazuje, ve kterých letech a ve kterých písemnostech (č. 1–24) jsou příslušné osoby doloženy a kde je můžeme jednoznačně považovat za Albrechtovy straníky.

---

chovicích. Pokud je to potvrzeno jinými prameny, anebo mi alespoň nejsou známy protiargumenty, ztotožňuji druhý predikát s domicilem.

183 Tento postup je složitější a mnohdy samozřejmě jen hypotetický, na což v jednotlivých případech upozorňuji.

Tabulka č. 1: Strana markraběte Albrechta na (jižní) Moravě dle jihomoravských dohod o příměří a souvisejících písemností. Do tabulky jsou pojaty všechny osoby, které ve zkoumaných dokumentech alespoň jednou vystupují jako nesporní Albrechtovi straníci (tedy stojí na příslušné straně dohody o příměří, jsou výslovně uvedeni jako ubrmani zvolení za Albrechtovu stranu, anebo jsou příjemci Albrechtových listů určených jeho straníkům; znázorněno ●). U těchto osob je pak evidována též jejich přítomnost i v takových písemnostech, ve kterých příslušnost k Albrechtově straně není jednoznačně uvedena (daná osoba vystupuje např. v roli jednoho z ubrmanů bez uvedení strany; znázorněno ○). Domicil osoby nebo místo jejího působení je zvýrazněn tučně; pokud domicil není v listině uveden, je rekonstruován v závorkách. U šlechticů, u nichž domicil splývá s predikátem, je zvýrazněn predikát. Pořadí osob je dáno tím, jak se chronologicky vyskytují v listinách.

Rok ►	1429				1430						1431				1432						1433			
Písemnost č. ► Osoba ▼	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
město Brno	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●			●
Jan st. z Lomnice	●				●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●			●
Jan ml. z Lomnice				●		●	●	●		●	●	●	●	●			●		●	●				
Jošt Hecht z Rosic				●	●	●	●	●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●			●
Vilém Zajíc z Hazburka					●																			
Hašek z Valdštejna (na Orlovicích?)					●						●			●	●		●	●	●					●
Vilém Waldner, hejtm. na Špilberku					●	●	●	●			●	●			●									
Jörg Laun, hejtm. ve Znojmě					●											●								
Jan, probošt kounický						●	●	●		●						●			●					
Artleb z Drahotuše a Deblína						○	●	●		○	○							●	●	●				●
Jimram z Doubravice (na Bošovicích?)					●	○				○	○								●	○				●
Jan z Popůvek a Žabovřesk							●	●																
Jan Dupník, hejtm. na Lomnici																	●							
Vilém Ebser, hejtm. v Brně a Pohořelicích															●			●	●	●				

4. Exkurz: dohody o příměří jako pramen pro topografii a prosopografii

Rok ►	1429				1430						1431				1432						1433			
Písemnost č. ► Osoba ▼	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Petr Roman z Vítovic, hejtm. v Uh. Hradišti																						•		•
město Uherské Hradiště																						•		•
Jan z Boskovic a z Louky																				○				•
Kuna z Kunštátu a Boskovic																○								•
Heral z Kunštátu (na Lysicích)																								•
Jiřík z Holštejna (na Jedovnici)																								•

Pokud porovnáme četnost dokladů o příslušnosti jednotlivých osob a obcí k Albrechtově straně, tak v analyzovaném materiálu jednoznačně dominuje menší skupina, kterou můžeme označit jako jádro Albrechtových straníků na Moravě. Do tohoto jádra patří zemský hejtmán **Jan st. z Lomnice**¹⁸⁴ a jeho syn **Jan ml. z Lomnice**, podkomoří **Jošt Hecht z Rosic**, **Hašek z Valdštejna** a **město Brno**. Zatímco Jošt Hecht zřejmě patřil po celou dobu husitských válek ke straně krále Zikmunda a markraběte Albrechta, je zajímavé, že Jan z Lomnice i Hašek z Valdštejna byli přeběhlíky z husitské strany a na počátku revoluce – během krátké moravské vlády krále Zikmunda – patřili dokonce k hlavním oporám husitství mezi moravskou šlechtou.¹⁸⁵ Přechod Haška na Zikmundovu a Albrechtovu stranu se uskutečnil za zprostředkování města Olomouce na jaře 1425,¹⁸⁶ přechod Jana z Lomnice

184 U většiny osob jsem již uvedl základní literaturu při jejich první zmínce, obvykle v kapitole 3; pokud se tak v některých případech (např. u ubrmanů) nestalo, je literatura uvedena nyní.

185 Hašek se vojensky postavil králi Zikmundovi na podzim 1421, kdy v noci přepadl královské vojsko – srov. ELBEL, Petr: *Bitva u Uherského Brodu. Zapomenutá epizoda druhé křížové výpravy proti husitům*. In: NOVOTNÝ, Robert – ŠÁMAL, Petr a kol.: *Zrození mýtu. Dva životy husitské epochy*. Praha – Litomyšl 2011, s. 73–89. Na rozdíl od většiny moravských pánů se odmítl podřídit Zikmundovi a vůbec se nezúčastnil sněmu v Brně v listopadu 1421; následně úzce spolupracoval s pražany, ale jako jeden ze strůjců Želivského pádu byl lidovou bouří vyhnán z Prahy. Je možné, že v dubnu 1422 osobně vzdoroval v Uherském Ostrohu obléhání královským vojskem, s Korybutem se však vrátil do Prahy, kde hrál v následujících letech důležitou roli jako jeden z představitelů konzervativní strany – srov. VÁLKA, J.: *Počátek války o Moravu*, s. 44–45; JURK, J.: *Hašek*, s. 19. Na jaře 1424 Zikmund vybízel Albrechta, aby dobyl z rukou pana Haška Uherský Ostroh a některé hrady olomouckého biskupství – srov. RI XI NB/1, s. 187, č. 127.

Jan z Lomnice patřil ke křídlu moravské šlechty, které se přihlásilo k usnesením časlavského sněmu, a spolu s Petrem Strážnickým z Kravař byl podobně smýšlející husitskou šlechtou zvolen „hejtmánem na ochranu zákona božho“ – srov. VÁLKA, J.: *Morava roku 1421*, s. 26–28.

186 K této události srov. např. URBÁNEK, R.: *K historii husitské Moravy*, s. 273–274; VÁLKA, J.: *Vrchol bojů o Moravu*, s. 82–83; JURK, J.: *Hašek*, s. 19. Zdá se, že jako „odměnu“ za Haškův přestup mu Zikmund

zřejmě až na jaře 1427, kdy byl jmenován zemským hejtmanem.¹⁸⁷ Je možné, že se oba páni zcela nerozešli s husitstvím a praktikovali nebo spíše tolerovali přijímání pod obojí, i když v literatuře citovaná zpráva o vydržování husitských kněží Janem z Lomnice z podzimu 1430 je formulována v minulém čase a nespíše se vztahuje ještě k době před jeho přechodem na Albrechtovu stranu.¹⁸⁸

K tomuto jádru se přimyká skupina dalších osob, které se neobjevují v příměří a souvisejících písemnostech již tak pravidelně. Zde je nutno jmenovat pány **Artleba z Drahotuš a Deblína a Jimrama z Doubravice**,¹⁸⁹ kteří někdy společně figurují jako ubrmani příměrných listů, což při obvyklém principu parity znamená, že jeden z nich musel být nominován Albrechtovou a druhý husitskou stranou (č. 6, 10 a 11). Jenže v jiných dohodách o příměří a listech Artleb i Jimram výslovně

---

zastavil majetek johanitů na střední Moravě: hrad v Orlovicích a městečko Ivanovice na Hané s přílehlým panstvím – RI XI NB/1, s. 191–192, č. 145; k tomu srov. JAN, Libor: *Ivanovice na Hané, Orlovice a johanitský řád*. Časopis Matice moravské 111, 1992, s. 199–226, zde s. 215–216.

Není bohužel jasné, kde Hašek ve druhé polovině 20. a na počátku 30. let rezidoval. Patrně již roku 1424 ztratil Uherský Ostroh (BALETKA, Tomáš: *Uherský Ostroh ve věrech husitských proudů*. In: Rašticová, Blanka a kol.: *Uherský Ostroh. Uherský Ostroh 2000*, s. 51–60, zde s. 56), a tak je pravděpodobné, že jeho hlavní moravskou rezidencí se mohly stát právě Orlovice. Pokud je mi však známo, tento hrad se nikdy v pramenech nezmiňuje jako Haškův domicil.

187 Srov. URBÁNEK, R.: *K historii husitské Moravy*, s. 288; VÁLKA, J.: *Hegemonie husitů na Moravě*, s. 103; ŠTASTNÝ, P.: *Lomnice a její páni*, s. 59. Naproti tomu HURT, R.: *Lomnicko za feudalismu*, s. 16, dost nepřesně uvádí, že se Jan z Lomnice stal zemským hejtmanem někdy před 12. dubnem 1432.

188 Jde o list Heralta z Kunštátu na Lysicích purkmistrovi a radě města Vídně z 8. listopadu 1430, který vydal NEUMANN, A. (ed.): *Nové prameny*, s. 76–77, č. 39; originál listu z archivu města Vídně je dnes dostupný též online na portálu Monasterium – srov. <http://monasterium.net/mom/AT-WStLA/HAUrk/2381/charter> (citováno 04/2016). Heralt si stěžuje na četná přikofí, která mu Jan z Lomnice způsobil na jeho statcích a poddaných, přičemž se zjevně jednalo o nějaké soukromé zástí mezi dvěma Albrechtovými straníky bez politického podtextu. Heralt nicméně prosí Vídeňské, aby se přimluvili u vévody, aby se v jeho sporu s Janem z Lomnice postavil na jeho stranu. Přitom poukazuje na své dřívější věrné služby a naopak připomíná husitskou minulost Jana z Lomnice: *Ader der oben genant Ian von der Lompnicz czu dem ersten den keczerlichen glauben angehobt hatt und czwen keczerliche prister uff gehalten hath pey ym, sey n ynsigel angehangen hath czu dem priff der Taborn*. Tuto větu můžeme přeložit tak, že Jan z Lomnice dříve přináležel ke kacířské víře, vydržoval u sebe dva kacířské kněze a přivěsil svou pečeť k „táborskému listu“. V případě této písemnosti se sotva mohlo jednat o táborský manifest z roku 1430, jehož zpečetění Albrechtovým moravským zemským hejtmanem si nedovedu představit. Spíše se i zde jednalo o nějaký starší text, jako např. stížný list proti Husovu upálení, který Jan z Lomnice skutečně pečtil. Nevadí přitom, že tento dokument vznikl pět let před založením Tábora, neboť adjektiva „táborský“ a „husitský“ byla již ve 30. letech 15. století a zejména později běžně užívána jako synonyma. I celé husitské války byly někdy označovány jako „války táborské“.

189 Pokud jde o Jimramovu rezidenci, musíme ji zřejmě hledat na tvrzi v Bošovicích. Část této tvrže s vesnicemi Bošovicemi a Skřípovem získal Jimram roku 1418 – srov. CHLUMECKY, Peter Ritter von – CHYTIL, Joseph – DEMUTH, Carl – WOLFSKRON, Adolf Ritter von (ed.): *Die Landtafel des Markgraftumes Mähren (1348–1466)*. I. *Text der Brünner Czuda*. Brünn 1856 (dále jen ZDB I), s. 321, kn. XI, č. 523. Po Jimramově smrti pak jeho bratři Zbyněk a Smil z Doubravice na Osové prodali a v roce 1437 intabulovali celou tvrž a ves Bošovice i Skřípov Janovi Zajícovi z Valdeka – srov. ZDB I, s. 343, kn. XII, č. 246.

4. Exkurz: dohody o příměří jako pramen pro topografii a prosopografii

vystupují mezi Albrechtovými straníky,¹⁹⁰ což v praxi zřejmě znamená, že při výběru ubrmanů nemusela každá strana nutně navrhnout osobu ze svých řad, ale obě osoby mohly případně náležet k jedné straně; zřejmě postačovalo, že šlo o všeobecně respektované osobnosti. Přijatelnost Jimrama z Doubravice pro husitskou stranu mohl navíc zvyšovat fakt, že jeho bratři Zbyněk, Oldřich a Smil seděním na Osové se po celou dobu hlásili k husitům. Takové dělení rodin na husitskou a katolickou část nebylo na husitské Moravě ani v Čechách výjimkou a nelze se ubránit dojmu, že se v některých případech mohlo jednat o rodinnou strategii, jak pojistit rodové statky pro případ vítězství jedné nebo druhé strany.

Další páni vystupují ve zkoumaných dokumentech jako Albrechtovi straníci již pouze jednorázově, přičemž v některých případech se dokonce jedná o osoby, které na přelomu 20. a 30. let stály ještě prokazatelně v řadách husitské šlechty, ale v roce 1433 je již Albrecht počítal mezi své straníky. Naposledy řečené neplatí o **Vilému Zajícovi z Házmburka**,¹⁹¹ který se ve zkoumaných písemnostech uvádí jako Albrechtův straník jen v březnu 1430 (prostějovské příměří – č. 5), ani o **Heraltovi z Kunštátu (na Lysicích)**, který je jako Albrechtův stoupenec doložen sice až v srpnu 1433, ale z jiných pramenů víme, že se k Albrechtovi hlásil nejpozději roku 1430.¹⁹² Naopak **Kuna z Kunštátu a Boskovic** byl na podzim 1431 (č. 14) a zřejmě i na počátku roku 1432 (č. 15) ještě příslušníkem husitské strany a mezi Albrechtovými straníky vystupuje teprve v srpnu 1433 (č. 24). Podobný případ představuje zřejmě též **Jan [Ozor II.] z Boskovic (seděním na Louce)**, který byl 30.

---

190 Artleb z Drahotuš a Deblína je v průměrných listech z 15. a 22. září 1430 spolu s Janem z Popůvek a Žabovřesk výslovně uveden jako ubrman zvolený Albrechtovou stranou (č. 7 a 8). V obou dohodách o příměří ze 30. dubna 1432 je Artleb přímo jedním ze signatářů na Albrechtově straně (č. 19 a 20). Artleb je také příjemcem listu hejtmana Viléma Ebsera několika Albrechtovým straníkům z 10. dubna 1432 (č. 18), jakož i listu vévody Albrechta jeho straníkům z 6. srpna 1433 (č. 24).

Jimram z Doubravice byl jedním ze čtyř ubrmanů prostějovského příměří z března 1430 (č. 5), kdy Menharta z Hradce a Zbyňka z Doubravice můžeme považovat za ubrmany z husitské strany a Jošta Hechta z Rosic s Jimramem z Doubravice za ubrmany z Albrechtovy strany. V jedné z dohod o příměří z 30. dubna 1432 je pak Jimram přímo jedním ze signatářů na Albrechtově straně (č. 19) a konečně se Jimramovo jméno objevuje mezi příjemci listu vévody Albrechta jeho straníkům z 6. srpna 1433 (č. 24). Vedle toho lze uvést, že někdy před 9. prosincem 1426 vévoda Albrecht poukázal Jimramovi z Doubravice 40 kop grošů na brněnských lozunkách, které v podzimním termínu 1426 vykazaly přebytek – srov. Albrechtův list do Brna z 9. prosince 1426 v AMB, fond A 1/1 – Sběrka listin, mandátů a listů, inv. č. (stará sign. 285), ve kterém vévoda odmítl žádost Brňanů, aby jim přebytek ponechal a informoval je o poukazu 40 kop Jimramovi.

Artleb z Drahotuš i Jimram z Doubravice jsou také hojně doloženi jako poslové k zemským deskám. Přestože zemský soud obnovil svou činnost až roku 1437, většina vkladů z tohoto roku se vztahuje k majetkovým transakcím v přechozích letech s tím, že také jmenování příslušných poslů k deskám zpravidla proběhlo v minulosti. Artleb z Drahotuš hojně vystupuje jako posel k deskám ve vkladech X. knihy olomoucké cúdy (viz ZDO I, s. 359 a dále), zatímco Jimram z Doubravice se opakovaně uvádí ve XII. knize brněnské cúdy jako zesnulý posel k deskám (srov. ZDB I, s. 334 a dále).

191 O otázce identity této osoby srov. výše v pozn. 81.

192 Srov. NEUMANN, A. (ed.): *Nové prameny*, s. 76–77, č. 39; viz k tomu výše v pozn. 186.

dubna 1432 zvolen ubrmanem nejspíše za husitskou stranu (č. 20);¹⁹³ v srpnu 1433 však rovněž figuruje mezi straníky markraběte (č. 24).¹⁹⁴ Konečně je třeba zmínit **Jiříka z Holštejna (seděním na Jedovnicích)**, který se na markraběcí straně uvádí rovněž až v srpnu 1433 (č. 24).¹⁹⁵

Více než skromný je výčet příslušníků nižší šlechty, kteří se ve zkoumaných písemnostech řadí k Albrechtovu táboru. K nim patří rytíř **Jan z Popůvek a Žabovřesk**, vystupující vedle Artleba z Drahotuš dvakrát jako ubrman zvolený Albrechtovou stranou (č. 7 a 8), dále hejtman na Lomnici **Jan Dupník**,¹⁹⁶ doložený pouze jednou jako ubrman (č. 17), a konečně markraběcí hejtman v Uherském Hradišti, **Petr Roman z Vítovic**, zmiňovaný v příměří ze srpna 1433 i v souvisejícím Albrechtově listu (č. 22 a 24).

Osobou Petra Romana se již dostáváme k hejtmanům na markraběcích hradech a ve městech. Ti převážně nepatřili k moravské šlechtě, ale jednalo se zpravidla o rytíře či měšťany z rakouských zemí, kteří během Albrechtovy moravské vlády obvykle vystřídali více působišť.¹⁹⁷ Ve studovaných písemnostech vystupuje hojně **Vilém Waldner** coby hejtman na Špilberku, **Vilém Ebser** jako hejtman v Pohořelicích a v Brně a pouze mezi příjemci listů též znojemský hejtman **Jörg Laun**.

Vzhledem k postoji olomouckého biskupa, kardinála Jana Železného (†1430) k příměří i k jakémukoliv jednání s husity je takřka s podivem, že mezi Albrechtovými straníky v průměrných listech vystupuje také jeden církevní hodnostář – **dolnokounický probošt Jan**. O jeho vojenských aktivitách během husitských válek máme navíc vedle průměrných listů i jiné doklady. Někdy mezi podzimem 1433 a jarem 1434 se mu podařilo zajmout Pertolta z Lipé, kterého propustil z vězení

193 Druhým ubrmanem je Jímram z Doubravice, který je v jiné dohodě z téhož data jedním ze signatářů na Albrechtově straně (č. 19).

194 K osobě tohoto Boskovic srov. prozatím ŠEMBERA, A. V.: *Páni z Boskovic*, s. 18–19, který poněkud zjednodušeně předpokládá, že Jan Ozor byl stoupencem Zikmunda, Albrechta a rakouské strany od uzavření landfrýdy v listopadu 1421 až do své smrti roku 1450, i když z celé této doby máme jen minimum pramenů. V roce 1435 Jan z Boskovic získal od Albrechta zápis platu 10 hřiven grošů na uničovském fojtství – srov. ZEMEK, Metoděj – TUREK, Adolf: *Regesta listin z lichtenštejnského archivu ve Vaduzu z let 1173–1526*. In: Sborník archivních prací 33, 1983, s. 149–296, 483–527; zde s. 257, č. 327.

195 K němu srov. PAPAJÍK, David: *Páni z Holštejna: významný, ale zapomenutý panský rod*. České Budějovice 2007, s. 140–142. Papajík upozorňuje, že politickou a konfesní orientaci Jiříka z Holštejna před rokem 1433 neznáme. Údaj o Jiříkově domicilu přejímám rovněž od Papajíka, jenž pro to přináší více pramenných dokladů (s. 141).

196 Přestože v opisu listiny v Munkově kodexu čteme Jan Dupínek, velmi pravděpodobně se jedná o zemana Jan Dupníka z Nítkovic, k němuž viz DOLEŽEL, Jiří: *Vsi v úrodné kotlině. Osídlení Malhostovicka a Nuziřovska ve středověku (700–1526)*. In: Grünwald, Petr – Podborský, Vladimír (edd.): *Malhostovice – Nuziřov. Od nejdávější minulosti po současnost*. Tišnov 2001, s. 43–76, zde s. 71–73.

197 Důkladná prosopografie Albrechtových hejtmanů dosud chybí.

4. Exkurz: dohody o příměří jako pramen pro topografii a prosopografii

před 18. květnem 1434, kdy se Pertolt svou listinou zavázal, že nebude proboštovi, jeho klášteru a poddaným škodit.¹⁹⁸

Již výše jsem polemizoval s Urbánkovým názorem, že Albrechtovi straníci představovali mezi moravskou šlechtou „slabou menšinu, a to ještě menšinu z větší části husitskou.“¹⁹⁹ Pokud jde o první část tvrzení, poukázal jsem na přinejmenším stejně početnou skupinu osob, které patřily k Albrechtově straně, ale v dohodách o příměří z neznámých důvodů nejsou zastoupeny. Pokud jde o druhou část tvrzení, tedy o příslušnost jednotlivých osob k utrakvistu, je to zejména u hlavních protagonistů Albrechtovy strany značně diskutabilní (zmiňovaná otázka konfesní příslušnosti Jana z Lomnice).

Pokud jsme si ovšem vědomi, že analyzované dohody o příměří se týkají zejména Brněnska, a posuzujeme sílu Albrechtovy strany v tomto regionu, musíme konstatovat existenci silného mocenského bloku v blízkém okolí Brna, kde Albrechtova strana držela výraznou linii opevněných míst ležících v oblouku od jihu přes západ po sever (dle dohod o příměří Pohořelice, Dolní Kounice, Rosice, Deblín, Lomnice, Lysice; z jiných pramenů lze doplnit další lokality²⁰⁰), chránící Brno na západě od přilehlých táborských posádek a panství husitské šlechty. Tento blok představoval zásadní oporu Albrechtovy vlády na Moravě a jistě přispíval k faktu, že se město Brno zřejmě nikdy nestalo objektem vážnějšího husitského útoku, delšího obléhání nebo hospodářské blokády, jakým byla opakovaně vystavena Olomouc a především Jihlava (pomineme-li barokními historiky značně vyšperkované události z jara 1428, kdy mělo dojít k útoku sirotků na Brno a následné velké bitvě u Brna, a několikeré poplění brněnských předměstí).

* * *

---

198 Srov. HAAS, Antonín (ed.): *Archiv Koruny české. 5. Katalog listin z let 1378–1437*. Praha 1947 (Český zemský archiv. Katalogy, soupisy, registáře a rozbory 1), s. 211–212, č. 341 (foto listiny je dostupné na portálu Monasterium – viz <http://monasterium.net:8181/mom/CZ-NA/ACK/1532/charter> [citováno 04/2016]).

199 URBÁNEK, R.: *K historii husitské Moravy*, s. 292.

200 Minimálně ještě klášter Rajhrad, hrad Veveří, hrad a městečko Blansko, asi jen do května 1428 klášter a městečko Tišnov (datum však pochází od barokních historiků, mohlo to být krátce před i po tomto roce!). Srov. mapku s komentářem v kapitole ELBEL, P.: *Za vlády markraběte*, s. 162–163; k Rajhradu stručně MITÁČEK, Jiří: *Od příchodu benediktinů do Rajhradu do roku 1526*. In: ALTMAN, Karel – DUREC, Ivo (edd.): *Kniha o Rajhradě. Dějiny města od nejstarších dob*. Rajhrad 2014, s. 79–98, zde s. 95–96; k Veveří srov. HODEČEK, Dalibor: *Nástin dějin hradu Veveří*. Brno v minulosti a dnes. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě Brna 14, 2000, s. 227–258, zde s. 238–239; k Blansku BAUMANNOVÁ, Dagmar: *Dějiny Blanska do roku 1848*. Blansko 1995, s. 17–19; k Tišnovu HLADÍK, Dušan: *Dějiny kláštera Porta coeli. 1. Tišnov 1994*, s. 159–173; DOLEŽEL, Jiří: *Tišnov ve středověku a na počátku novověku (od slovanského osídlení do roku 1554)*. In: Doležel, Jiří – Lacina, Jan – Zacpal, Josef (edd.): *Tišnov. Příroda – dějiny – památky – lidé*. Tišnov 2013, s. 224–292, zde s. 262–268 (Hladík i Doležel přejímají Pešínův údaj o květnu 1428 jako termín vyplnění tišnovského kláštera husity).

Tak, jak jsme se podívali na Albrechtovy straníky, pokusme se nyní podívat rovněž na příslušníky **husitské strany** či přesněji stran.²⁰¹ Opět si pomůžeme tabulkou č. 2, která představuje pendant k předchozí tabulce č. 1; obsahuje tedy všechny osoby, vystupující v analyzovaných listinách na straně proti markraběti Albrechtovi.

Tabulka č. 2: Husitská strana na (jižní) Moravě dle jihomoravských dohod o příměří a souvisejících písemností. Do tabulky jsou pojaty všechny osoby, které ve zkoumaných dokumentech alespoň jednou vystupují jako jednoznační Albrechtovi odpůrci (tedy stojí na husitské straně dohody o příměří, jsou výslovně uvedeni jako ubrmani zvolení za husitskou stranu, anebo jako ručitelé husitských signatářů příměří; znázorněno ●). U těchto osob je pak evidována též jejich přítomnost v dalších zkoumaných písemnostech, kde už příslušnost k husitské straně není jednoznačně uvedena (daná osoba vystupuje např. v roli jednoho z ubrmanů bez uvedení strany; znázorněno ○). Domicil osoby nebo místo jejího působení je zvýrazněn tučně; pokud domicil není v listině uveden, je rekonstruován v závorkách. U šlechticů, u nichž domicil splývá s predikátem, je zvýrazněn predikát. Pořadí osob je dáno tím, jak se chronologicky vyskytují v listinách.

Rok ►	1429				1430						1431				1432						1433			
Písemnost č. ► Osoba ▼	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Čeněk z Bludova a Bučovic	●																							
Diviš z Přehořova, hejtm. v Ivančicích a Moravském Krumlově		●	●				●		●			●												
Jan st. ze Sobětic, hejtm. v Třebíči			●																					
Jan Chabrovec, hejtm. posádky v Třebíči a Měříně								●	●															
Jan z Pernštejna			●	●	●																			

201 Studované prameny ovšem neumožňují poznat příslušnost jednotlivců k jednotlivým husitským stranám. Tu lze jednoznačně určit jen u hejtmánů tábořských posádek. Husitskou šlechtu v markrabství můžeme v obecné rovině označit jako samostatnou stranu (moravského) husitského panstva, i když někteří páni kolem sebe vytvářeli užší uskupení (skupina Jana Tovačovského, skupina Petra Strážnického z Kravař) a mnozí úzce spolupracovali s pražským, sirotčím nebo tábořským svazem (nebo postupně s více stranami).

4. Exkurz: dohody o příměří jako pramen pro topografii a prosopografii

Rok ►			1429			1430					1431				1432					1433				
Písemnost č. ► Osoba ▼	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Vilém z Pernštejna						•																		
Jan Žibřid z Pernštejna (na Jakubově)						•																		
Mikuláš Člupek na Košíkově				•		•																		
Jan z Kunštátu řeč. Suchý Čert (na Horních Kounicích)			•																					
Jan z Kravař a Jičína					•																			
Jan z Cimburka a Tovačova					•												•							
Ctibor z Cim- burka a Křídla					•																			
Vaněk z Boskovic na Letovicích a Černé Hoře					•					•										•		•		
Beneš z Boskovic na Letovicích a Černé Hoře					•					•										•		•		
Lacek ze Šternberka a Lukova					•																			
Heraclt ze Sovince a Doubravice					•						•					•								
Petr z Konice na Modřicích											•													
Pavel ze Sovince					•																			
Zbyněk z Doubravice na Osově					•	•							•						•			•		
Oldřich z Doubravice na Osově					•	•																		
Smil z Doubravice (na Osově)																							•	
(Dobeslav) Puchala z Węgiei, hejtm. v Odrách					•																			

4. Exkurz: dohody o příměří jako pramen pro topografii a prosopografii

Rok ►			1429		1430					1431				1432						1433				
Písemnost č. ► Osoba ▼	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Smil z Moravan, hejtm. v Odrách a v Kroměříži					•																	•		
Hynčík (z Frývaldova) na Hoštejně					•																			
Rudolf z Becze (a ze Střílek)					•																			
Menhart z Hradce					•																			
Petr z Kravař a ze Strážnice													•						•			•		
Václav z Kravař a ze Strážnice (na Velkém Meziříčí)					•	•							•						•			•		
Jiřík z Kravař a ze Strážnice (na Plumlově)					•								•						•			•		
Jan z Meziříčí a Křížanova						•													•			•		
Jan Morava z Kralic						•																		
Bohuněk z Mirotslavi							•	•																
Václav z Kukvic na [Mirotslav.] Knínicích							•	•																
Heník z Valdštejna a Židlochovic													•	•					•			•	•	
Pertolt z Lipé (na Templštejně)														•					•			•		
Hynek Ptáček z Pirkštejna a z Polné														•					•			•		
Kuna z Kunštátu a z Boskovic														•	○									
Hynek z Ronova a z Mitrova																			•					
Mikšík z Újezda, purkrabí na Mitrově																			•					
Jan Horký z [Mor.] Pavlovic																			•					

Vedle uvedených pánů do této rozsáhlé oblasti na západ od Brna náleží i několik příslušníků nižší šlechty včetně purkrabí na panských hradech: **Jan Morava z Kralic**, **Jan Horký z Pavlovic**,²⁰³ **Bohuněk z Miroslavi**,²⁰⁴ **Václav z Kukvic na [Německých, dnes Miroslavských] Knínicích**, jenž se na sklonku husitských válek stal Albrechtovým podkomořím,²⁰⁵ pernstějenský služebník **Mikuláš Člupek na Košíkově**, mitrovský purkrabí **Mikšík z Újezda**²⁰⁶ a **templštejnský purkrabí Ondřej**.

Z oblasti jihozápadně a západně od Brna jsou dále do příměří zapojeny tábořské posádky v Moravském Krumlově, Ivančicích, Třebíči a v literatuře často opomíjená posádka v Měříně,²⁰⁷ pochopitelně včetně svých hejtmánů: v prvních dvou posádkách **Diviš z Přehořova**, ve zbývajících dvou postupně **Jan st. ze Sobětic** a **Jan Chabrovec**.

Složitější poměry než na Vysočině byly na sever od Brna. Z tohoto regionu je v dohodách o příměří zastoupeno celkově méně osob a jejich statky se prolínaly s panstvími Albrechtových straníků, o nichž jsem hovořil výše. Nejbliže Brnu se nacházely državy Boskoviců: **Vaňka a Beneše z Boskovic na Černé Hoře a Letovicích**. Dále sem spadá **Herald ze Sovince na Doubravici** a **Kuna z Kunštátu na Boskovicích**, který ovšem již 1433 patřil k Albrechtovým straníkům.

Ještě méně husitských šlechticů pochází z oblasti jižně od Brna. Do této oblasti patří především **Heník z Valdštejna na Židlochovicích** a jeho klienti (židlochovický purkrabí **Bohuš z Honětic** a **Linhart z Žatčan**) a zřejmě také **Petr z Konice na Modřicích**, jehož příslušnost k husitské straně je ovšem dána pouze ručitelstvím za Heralta ze Sovince na Doubravici a je tedy nejvýš sporná.²⁰⁸ K tomu je ještě potřeba dodat, že jeden z průměrných listů byl vystaven v Kurdějově, který

203 Jednalo se patrně o příslušníka vladyckého rodu, písčického se podle Moraveckých Pavlovic (přibližně mezi hrady Mitrovem a Pernštejnem), o němž velmi stručně PILNÁČEK, J.: *Staromoravští rodové*, s. 92.

204 K němu a k vladycké rodině písčící se podle Miroslavi na Moravskokrumlovsku srov. tamtéž, s. 95.

205 K vladyckému rodu, jenž se psal podle zaniklých Kukvic na Hodonínsku, v 15. století byl však majetkově ukotven jihozápadně od Brna, srov. tamtéž, s. 19.

206 Pokud jde o příslušníka rodiny, písčící se podle Újezda u Černé Hory, tak srov. tamtéž, s. 234.

207 O přítomnosti tábořské posádky a kněží v Měříně se např. nezmiňuje publikace o dějinách obce HNÍZDIL, Oldřich: *Měřín 1298–1998. 700 let*. Měřín 1998, s. 10–11 (výklad o poničení měřínského probošpství za husitství), ani slovníkové heslo v publikaci FOLTÝN, Dušan a kol.: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha 2005, s. 419–420.

208 Ve 20. letech měl Petr z Konice naopak určité vazby k markraběti Albrechtovi, jemuž prodal panství Týnec u Břeclavi a některé další majetky na jihovýchodní Moravě – viz Petrovu listinu z 2. března 1427 v Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien, fond Allgemeine Urkundenreihe, sub dato. Ručitelství za Heralta ze Sovince by bylo samo o sobě příliš slabým argumentem pro to, abychom Petra z Konice počítali k husitské straně. Jenže je zde ještě onen záhadný pán z Račic, který roku 1432 vstoupil po boku Jana Tovačovského z Cimburka do příměří s Haškem z Valdštejna, jak víme z listu hejtmána Viléma Ebsera z 10. dubna 1432 (č. 18). Pokud se zde jedná o Račice u Vyškova a pokud tyto už roku 1432 patřily Petrovi z Konice, byla by jeho příslušnost k husitské straně v této době mimo diskuzi. To by také poněkud přepsalo mapu rozložení sil v nejužším okolí Brna, kde by Modřice byly nejbližším opěrným bodem husitů.

4. Exkurz: dohody o příměří jako pramen pro topografii a prosopografii

patřil pánům z Lipé; mezi jeho signatáři je pochopitelně též Pertolt z Lipé, jehož hlavní rezidencí byl jinak Templštejn.

K několika místům a moravským regionům lze díky jejich rozsáhlé majetkové držbě přiřadit také pány z Kravař ze Strážnice. V dohodách o příměří a souvisejících písemnostech je opakovaně zastoupen **Petr Strážnický z Kravař** i jeho synové **Václav** a **Jiřík**. Ti drželi na jihovýchodní Moravě Strážnici (rezidence Petra), na Vysočině Velké Meziříčí (rezidence Václava) a na střední Moravě Plumlov (rezidence Jiříka) s městem Prostějovem, abych uvedl alespoň jejich nejvýznamnější majetky.²⁰⁹

Je zajímavé, že v dohodách o příměří je jen minimálně zastoupena oblast na východ od Brna; výjimku představuje **Čeněk z Bludova na Bučovicích**, o jehož postojích však víme málo (viz kapitola 3.2.) a zřejmě i **Rudolf z Becze**, jenž se v jiných pramenech z konce 20. a počátku 30. let píše podle **Stříleka**.²¹⁰ Zato je především v celozemských dohodách z března 1430 a ze srpna 1433 zastoupena také šlechta ze střední, severní a východní Moravy. Ze střední Moravy se příměří účastnili **Jan Tovačovský z Cimburka** a **Smil z Moravan** (hejtman v Odrách, a pak zejména v Kroměříži), ze severní Moravy **Pavel ze Sovince**, **Hyncík z Frývaldova na Hoštejně**, **Jan z Kravař na Jicině** a **Dobeslav Puchala z Węgie** (hejtman v Odrách) a z východní Moravy **Lacek ze Šternberka na Lukově** a **Ctibor z Cimburka na Křídle**. Zcela marginálně jsou ve studovaném materiálu zastoupeny i husitské Čechy. Kromě toho, že některé z osob držely statky na Moravě i v Čechách, jde pouze o **Hynka Ptáčka z Pirkštejna** a **z Polné** a o **Menharta z Hradce**, který v prostějovské dohodě figuruje jako jeden z ubrmanů.

Zatímco skupinu husitských pánů z širšího Brněnska a Vysočiny v dohodách o příměří můžeme zřejmě označit za poměrně reprezentativní vzorek husitské šlechty z dané oblasti, jde u pánů z jiných částí země o dost nahodilou skupinu, v níž řada důležitých osob chybí; jak jsem ovšem upozornil, Albrechtovi straníci z těchto regionů chybí zcela. V tomto smyslu je potřeba znovu zdůraznit, že studované dohody o příměří poskytují celistvější obraz pouze o situaci na širším Brněnsku a v přilehlé části Vysočiny a pouze pro tyto oblasti mapa v příloze 3 – alespoň do jisté míry – odráží rozložení sil.

* * *

---

209 K majetkům (nejen strážnické větve) pánů z Kravař a jejich proměnám za husitství srov. BALETKA, T.: *Páni z Kravař*, s. 148–151 (Plumlov s Prostějovem), 156 (Velké Meziříčí), 158–159 (Strážnice); k rozdělení rezidencí mezi otce a oba syny tamtéž, s. 271.

210 O něm viz výše v pozn. 97, kde jsou doklady o jeho držbě Stříleka v letech 1427–1434. Hrad Střílky roku 1420 koupil král Zikmund od pánů z Rosic (srov. zmínku v ZDB I, s. 349, kniha XII, č. 326) a svého tehdejšího hejtmana a straníka Rudolfa sem nejspíše dosadil jako purkrabího, případně mu hrad zastavil. Asi mezi lety 1427–1430 Rudolf přešel na husitskou stranu, na níž se uvádí v prostějovském příměří.

Závěrem exkurzu lze říci, že dohody o příměří jako celek představují cenný pramen pro prosopografii a topografii husitské jižní Moravy a jako takové budou jistě nadále využívány v historickém výzkumu, rozhodně se však nejedná o pramen, na jehož základě by bylo možné vynášet zjednodušující soudy o rozsahu a skladbě Albrechtovy a husitské strany na Moravě. Pokud jde o sílu Albrechtovy strany, odkazují na svou připravovanou práci o Albrechtově vládě na Moravě a na registovou edici jeho listin pro české a moravské příjemce, k nimž přítomná studie představuje přípravnou práci. Pokud jde o sílu a skladbu husitské šlechty, nezbývá než čekat na zpracování dějin řady důležitých panských rodů (z Boskovic, z Cimburka, z Lipé, z Meziříčí) a na regionální studie, které by vnesly více světla do genealogických, sociálních a „politických“ vazeb a postojů nižší šlechty.